

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 vtrum cautio sit pars prudentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

se congruus fini, & ad circumspectionem actus secundum circumspectionem congruus fini, & eundem rationis est facere bonum, & vitare malum oppositum, consequens est, quod vitare mali oppositum tam bonitati actus secundum se, quam secundum suas circumstantias, non spectet ad cautionem, sed primum ad providentiam, secundum ad circumspectionem.

Quod est ergo illud malum, pro quo vitatio opus est cautio? Si dicatur, ut supra dicitur in responsione ad secundam viam, quod est malum extrinsecorum impedimentorum, optime dicitur in ordine ad substantiam actus, sed non in ordine ad circumstantias: quia circumstantias etiam extrinsecas mala excludunt, ut patet distincte per circumstantias. Et confirmatur: quia in littera 7. articuli extrinsecas mala eventuum vitare, ad circumspectionem spectare dicitur, in exemplo de ostensione signi amoris ad alligandum, &c. ut patet ibi. Et arguetur dubium, quia in corpore octavi articuli dicitur, quod ad cautionem spectat vitare mala, quae habent speciem boni. Constat enim, quod mala ex genere ad providentiam, mala ex circumstantiis ad circumspectionem, vitare spectat. Quae ergo sunt ista mala habentia boni speciem vitanda a prudentia, praeter etiam extrinsecas impedimenta, quae conduntur istis malis?

Ad hoc dicitur, quod licet facile dicitur ad aliquo posse, quod haec tria in hoc distinguuntur, quod providentia respicit actum, ut bonum ex genere ad finem: circumspectio, ut bonum ex circumstantiis: cautio, ut remotu a malis utriusque bonitati oppositis, ita quod illi duo respiciant actum sui terminum ad quem. I. bonitatem: hoc autem terminum respicit eundem secundum terminum a quo. Quia tamen auctor actus istos distinguat secundum proprias difficultates, nec est alia difficultas recessus a malo, & accessus ad bonum, oppositum, sed eade: ideo attendendum est, quod in littera tria mala numerantur ad cautelam spectantia, scilicet extrinsecorum impedimentorum.

Ad hoc dicitur, quod licet licet facile dicitur ad aliquo posse, quod haec tria in hoc distinguuntur, quod providentia respicit actum, ut bonum ex genere ad finem: circumspectio, ut bonum ex circumstantiis: cautio, ut remotu a malis utriusque bonitati oppositis, ita quod illi duo respiciant actum sui terminum ad quem. I. bonitatem: hoc autem terminum respicit eundem secundum terminum a quo. Quia tamen auctor actus istos distinguat secundum proprias difficultates, nec est alia difficultas recessus a malo, & accessus ad bonum, oppositum, sed eade: ideo attendendum est, quod in littera tria mala numerantur ad cautelam spectantia, scilicet extrinsecorum impedimentorum.

Ad hoc dicitur, quod licet licet facile dicitur ad aliquo posse, quod haec tria in hoc distinguuntur, quod providentia respicit actum, ut bonum ex genere ad finem: circumspectio, ut bonum ex circumstantiis: cautio, ut remotu a malis utriusque bonitati oppositis, ita quod illi duo respiciant actum sui terminum ad quem. I. bonitatem: hoc autem terminum respicit eundem secundum terminum a quo. Quia tamen auctor actus istos distinguat secundum proprias difficultates, nec est alia difficultas recessus a malo, & accessus ad bonum, oppositum, sed eade: ideo attendendum est, quod in littera tria mala numerantur ad cautelam spectantia, scilicet extrinsecorum impedimentorum.

Ad hoc dicitur, quod licet licet facile dicitur ad aliquo posse, quod haec tria in hoc distinguuntur, quod providentia respicit actum, ut bonum ex genere ad finem: circumspectio, ut bonum ex circumstantiis: cautio, ut remotu a malis utriusque bonitati oppositis, ita quod illi duo respiciant actum sui terminum ad quem. I. bonitatem: hoc autem terminum respicit eundem secundum terminum a quo. Quia tamen auctor actus istos distinguat secundum proprias difficultates, nec est alia difficultas recessus a malo, & accessus ad bonum, oppositum, sed eade: ideo attendendum est, quod in littera tria mala numerantur ad cautelam spectantia, scilicet extrinsecorum impedimentorum.

Ad hoc dicitur, quod licet licet facile dicitur ad aliquo posse, quod haec tria in hoc distinguuntur, quod providentia respicit actum, ut bonum ex genere ad finem: circumspectio, ut bonum ex circumstantiis: cautio, ut remotu a malis utriusque bonitati oppositis, ita quod illi duo respiciant actum sui terminum ad quem. I. bonitatem: hoc autem terminum respicit eundem secundum terminum a quo. Quia tamen auctor actus istos distinguat secundum proprias difficultates, nec est alia difficultas recessus a malo, & accessus ad bonum, oppositum, sed eade: ideo attendendum est, quod in littera tria mala numerantur ad cautelam spectantia, scilicet extrinsecorum impedimentorum.

Ad hoc dicitur, quod licet licet facile dicitur ad aliquo posse, quod haec tria in hoc distinguuntur, quod providentia respicit actum, ut bonum ex genere ad finem: circumspectio, ut bonum ex circumstantiis: cautio, ut remotu a malis utriusque bonitati oppositis, ita quod illi duo respiciant actum sui terminum ad quem. I. bonitatem: hoc autem terminum respicit eundem secundum terminum a quo. Quia tamen auctor actus istos distinguat secundum proprias difficultates, nec est alia difficultas recessus a malo, & accessus ad bonum, oppositum, sed eade: ideo attendendum est, quod in littera tria mala numerantur ad cautelam spectantia, scilicet extrinsecorum impedimentorum.

Ad hoc dicitur, quod licet licet facile dicitur ad aliquo posse, quod haec tria in hoc distinguuntur, quod providentia respicit actum, ut bonum ex genere ad finem: circumspectio, ut bonum ex circumstantiis: cautio, ut remotu a malis utriusque bonitati oppositis, ita quod illi duo respiciant actum sui terminum ad quem. I. bonitatem: hoc autem terminum respicit eundem secundum terminum a quo. Quia tamen auctor actus istos distinguat secundum proprias difficultates, nec est alia difficultas recessus a malo, & accessus ad bonum, oppositum, sed eade: ideo attendendum est, quod in littera tria mala numerantur ad cautelam spectantia, scilicet extrinsecorum impedimentorum.

Ad hoc dicitur, quod licet licet facile dicitur ad aliquo posse, quod haec tria in hoc distinguuntur, quod providentia respicit actum, ut bonum ex genere ad finem: circumspectio, ut bonum ex circumstantiis: cautio, ut remotu a malis utriusque bonitati oppositis, ita quod illi duo respiciant actum sui terminum ad quem. I. bonitatem: hoc autem terminum respicit eundem secundum terminum a quo. Quia tamen auctor actus istos distinguat secundum proprias difficultates, nec est alia difficultas recessus a malo, & accessus ad bonum, oppositum, sed eade: ideo attendendum est, quod in littera tria mala numerantur ad cautelam spectantia, scilicet extrinsecorum impedimentorum.

Ad hoc dicitur, quod licet licet facile dicitur ad aliquo posse, quod haec tria in hoc distinguuntur, quod providentia respicit actum, ut bonum ex genere ad finem: circumspectio, ut bonum ex circumstantiis: cautio, ut remotu a malis utriusque bonitati oppositis, ita quod illi duo respiciant actum sui terminum ad quem. I. bonitatem: hoc autem terminum respicit eundem secundum terminum a quo. Quia tamen auctor actus istos distinguat secundum proprias difficultates, nec est alia difficultas recessus a malo, & accessus ad bonum, oppositum, sed eade: ideo attendendum est, quod in littera tria mala numerantur ad cautelam spectantia, scilicet extrinsecorum impedimentorum.

Ad hoc dicitur, quod licet licet facile dicitur ad aliquo posse, quod haec tria in hoc distinguuntur, quod providentia respicit actum, ut bonum ex genere ad finem: circumspectio, ut bonum ex circumstantiis: cautio, ut remotu a malis utriusque bonitati oppositis, ita quod illi duo respiciant actum sui terminum ad quem. I. bonitatem: hoc autem terminum respicit eundem secundum terminum a quo. Quia tamen auctor actus istos distinguat secundum proprias difficultates, nec est alia difficultas recessus a malo, & accessus ad bonum, oppositum, sed eade: ideo attendendum est, quod in littera tria mala numerantur ad cautelam spectantia, scilicet extrinsecorum impedimentorum.

A & habentia boni speciem, & eventum, quod in responsione ad ultimum addi videtur. Ita quod intentio auctoris est, quod actus fini conpositus secundum se tanquam bonus ex genere, & bonus etiam ex circumstantiis, eger cautela ad evitandum mala extrinsecorum impedimentorum. verbi gratia, Actus ieiunandi propter castitatem, quando oportet, &c. caetera, eger cautione, ut homo evitet ire ad socios tales, qui inducent forte ad frangendum ieiunium. Et quoniam huiusmodi impedimenta contingunt dupliciter, scilicet secundum manifestam oppositionem, & secundum occultam sub specie boni, & speciali acumine opus est ad comprehendendum latentes sub specie boni insidias: ideo auctor contra impedimenta distincta mala sub specie boni, quasi occulta contra aperta.

ARTICVLVS VIII.

Utrum cautio debeat poni pars prudentia.

AD OCTAVVM sic proceditur. VI, quod cautio non debeat poni pars prudentie. In eis enim, in quibus malum non potest esse, non est necessaria cautio: sed virtutibus nemo male vitatur, ut dicit Aug. in lib. * de lib. arb. ergo cautio non pertinet ad prudentiam, quae est directiva virtutum.

¶ 2. Preter. Eiusdem est providere bona, & cauere mala, sicut eiusdem artis est facere sanitatem, & curare egritudinem: sed providere bona pertinet ad prudentiam, ergo etiam cauere mala. non ergo cautio debet poni pars alia prudentiae a providentia.

¶ 3. Preter. Nullus prudens conatur ad impossibile: sed nullus potest praecavere omnia mala, quae possunt contingere, ergo cautio non pertinet ad prudentiam.

SED CONTRA est, quod Apollolus dicit ad Eph. 5. Videte quomodo caute ambuletis.

RESPON. Dicendum, quod ea, circa quae est prudentia, sunt contingentia operabilia, in quibus sicut verum potest admitti falsum, ita & malum bono propter multiformitatem huiusmodi operabilium, in quibus bona plerumque impediuntur a malis, & mala habent speciem boni. Et ideo necessaria est cautio ad prudentiam, ut sic accipiantur bona, quod vitentur mala.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cautio non est necessaria in moralibus actibus, ut aliquis sibi caveat ab actibus virtutum: sed ut sibi caveat ab eis, per quae actus virtutum impediuntur.

AD SECUNDVM dicendum, quod opposita mala cauere eiusdem rationis est, & prosequi bona: sed vitare aliqua impedimenta extrinseca, hoc pertinet ad aliam rationem. Et ideo cautio distinguitur a providentia, quamvis utrumque pertineat ad unam virtutem prudentie.

AD TERTIVM dicendum, quod malorum, quae huiusmodi vitanda occurrunt, quaedam

Secunda Secundae 3. Thomae.

Locis supra art. 7. inductis.

Lib. 3. ca. 18. & 19. to. 3.

¶ Patet autem ambobus spectare ad cautionem ex eo, quod incautos dicimus, qui incidunt in quodam horum. Euenus autem mali sunt in duplici ordine, quidam pertinentes ad circumstantias, & hi periculum ad circumspectionem: & talis est euenus in exemplo litterae, spectat enim ad circumstantiam circa quid. Amans enim aliquem debet perspicere, qualis est quem amat, & ex consideratione conditionum persone amatae, quae est materia, & obiectum amoris, circumstantias actui adhibere. Quidam autem ex extrinsecis ab actu, & circumstantiis proueniunt, ut illi qui consequuntur impedimenta tam aperta, quam sub specie boni, & tales spectant ad cautionem. Breuiter autem dicitur, & sine tot difficultatibus resolute, quod circumspectio ad actum visionis interioris spectat, & habet pro obiecto circumstantias, & obuenire possibilia bona, & mala, ut ipsum nomen circumspectionis sonat. Cautio vero ad actum applicationis spectat, & ad mala tantum vitanda refertur. Oportet namque rationem practicam utrumque actum habere, scilicet: videre circum-

circumquaque & vniuersaliu[m] applicando ad vitandum mala. Vnde in circumspiciendis dicimus, qui non vident circumquaque; incautos uero, qui licet circumspiciant omnia, non tamen student, ut vitent mala, quae prauident. Et per hoc solutio omnium patet, nisi obstaret, quod auctor circumspiciendum ad applicationem pertinere possit: & ideo sola prior solutio consona auctori uideatur.

QVAESTIO L.

De partibus subiectiuis prudentiae, in quatuor articulos diuisa.

¶ Super Questionis quinquagesimae articulum primum.

IN quaest. 50. art. 1. dubium occurrit circa illud dictum, scilicet quod leges ponere non conuenit aliis principibus, & populo, nisi secundum quod participant aliquid de regimine regio. Videtur enim oppositum, quia rex participat populum, & non e contra: quoniam rex fit naturaliter a populo, & rex quasi gerens vicem totius populi, leges ponit.

¶ Ad hoc dicitur, quod licet prima facie videatur distinguendum, & dicendum quod regnum, & popularia comparatur dupliciter, scilicet ordine formalis: & sic cum perfectiora in entibus sint exemplaria imperfectorum, regimen regum, utpote perfectissimum, est exemplar omnis regiminis, ac per hoc in littera dicitur quod alii principatus, etiam popularis, in quantum participant regimen regum: uel ordine generationis, & sic regimen populare secundum actum electionis est proprius regimine regis, ut obiciendo dicitur: Sed si diligenter consideretur, quod electio regiminis non est pars regiminis, sed primum ad omnem speciem regiminis, ad electionem siquidem populi spectat secundum naturalem, an popularem, an optimatum, an regium sit futurum regimen, manifeste

Supr. q. 48. ar. vii. cor. Et 3. dif. 33. q. 3. ar. 1. q. 4

Li. 5. cap. 6. a. med. to. 5.

Lib. 3. Poli. cap. 5. to. 5.

Lib. 5. Erymol. ca. 10. § Li. 6. ca. 8. paulo a principio. tom. 5.

Lib. 3. ca. 7. post. mediu[m] tom. 5.

q. 47. art. 8.

dentiam pertinet regere, & precipere: & ideo ubi inuenitur specialis ratio regiminis, & praecipri in humanis actibus, ibi etiam inuenitur specialis ratio prudentiae. Manifestum est autem, quod in eo, qui non solum seipsum habet regere, sed etiam communitatem perfectam ciuitatis, uel regni, inuenitur specialis & perfecta ratio regiminis. Tanto enim regimen perfectius est, quanto uniuersalius est ad plura se extendens, & uteriori finem attingens: & ideo regi, ad quem pertinet regere ciuitatem, uel regnum, prudentia competit secundum specialem & perfectissimam suam rationem. Et propter hoc regnatiua ponitur species prudentiae.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod omnia, quae sunt uirtutum moralium, pertinent ad prudentiam, sicut ad dirigentem: unde & prudentia ponitur in definitione uirtutum, supra dictum est. Et ideo etiam ex hoc prout ordinatur ad bonum communitatis, nec ad officium regis, indiget directione. Vnde istae duae uirtutes sunt maxime obiectae prudentiae, & iustitia, secundum Regnabit rex & sapiens erit, & factio iustitiam in terra. Quia tamen diriguntur ad regem, exequi autem ad subditos: quia magis ponitur species prudentiae, quia, quam iustitiae, quae est executiua.

AD SECUNDUM dicendum, quod regni politia est optimum regimen, ut dicitur. Et ideo species prudentiae magis debet dari regi, ita tamen quod sub regnatiua hendantur omnia alia regimina recta, & peruersa, quae uirtuti opponuntur, non ad prudentiam.

AD TERTIUM dicendum, quod Philo. dicitur, quod ad principalem actum regis, qui est legere, etiam conueniat alijs, non conuenit, quod participant aliquid de regimine.

ARTICVLVS II.

Utrum politica conuenienter ponatur pars prudentiae.

AD SECUNDUM sic procedit. Vt, quod politica in conuenienter ponatur pars prudentiae. Regnatiua enim est pars politicae prudentiae, ut dictum est: sed pars non dicitur diuisa contra totum, ergo politica non debet poni alia species prudentiae. ¶ 2. Praet. Species habituum distinguuntur in diuersa obiecta: sed eadem sunt, quae oportet regnatiuae precipere, & subditu[m] exequi, ergo politica secundum quod pertinet ad subditos, non debet poni species prudentiae distincta a regnatiua. ¶ 3. Praet. Vniuersalis quae subditu[m] est singularis persona, sed qualibet singularis persona seipsum sufficit

OSTEA considerandum est de partibus subiectiuis prudentiae. Et quia de prudentia, per quam aliquis regit seipsum, iam dictum est, restat nunc dicendum de speciebus prudentiae, quibus multitudo gubernatur. ¶ Primo, Utrum lex positua debeat poni species prudentiae. ¶ Secundo, Utrum politica. ¶ Tertio, Utrum oeconomica. ¶ Quarto, Utrum militaris.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum regnatiua debeat poni species prudentiae.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod regnatiua non debeat poni species prudentiae. Regnatiua enim ordinatur ad iustitiam conseruandam, dicitur enim in 5. Ethic. quod princeps est custos iustitiae, ergo regnatiua magis pertinet ad iustitiam, quam ad prudentiam.

¶ 2. Praet. Secundum Philo. in 3. Poli. regnum est una sex specieru[m] politiaru[m]: sed nulla species prudentiae sumitur secundum alias quinque politias, quae sunt aristocratia, timocratia, tyrannis, oligocratia, democratia, ergo nec secundum regnum debet sumi regnatiua.

¶ 3. Praet. Leges ponere non solum pertinet ad reges, sed etiam ad quosdam alios principatus, & etiam ad populum, ut patet per Isid. in lib. Etymol. sed Philo. in 6. Eth. ponit legi positiuam partem prudentiae, inconuenienter ergo loco eius ponitur regnatiua.

SED CONTRA est, quod Philo. dicit in 3. Poli. quod prudentia est propria uirtus principis, ergo specialis prudentia debet esse regnatiua.

RESPOND. Dicendum, quod sicut ex supra dictis patet, ad pru-